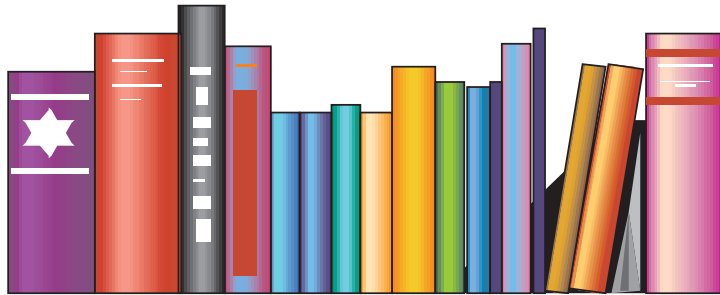

מרכז חקירה וניתוח

יחידה א'

עיבוד המידע התורני

הספרות התורנית

המשימה:

- (א) קראו את המידע על השתלשלות ההלכה.
(ב) עקבו אחר השתלשלות ההלכה.
(ג) מלאו את משימה 4 א' המופיעה בתלקיט.

מרכז חקירה וניתוח יחידה

הספרות התורנית

הגדרה המושג "הלכה" כולל את כל מערכת החוקים המסדירה את אורח החיים היהודי, כפי שהתקבלה בסיני על ידי משה רבינו. יש לשים לב למשמעות המושג "הלכה" אשר בה טמונים היופי והעוצמה של תורת ה'. המילה "הלכה" נגזרת מן השורש "הלך", התקדמות הקשורה בדרך ואורח חיים. ההלכה אינה מערכת חוקים שקפאה עם הזמן, אלא מערכת הפועלת במתכונת של "הליכה" והיא הולכת ומתפתחת עם הדורות, עם זאת, היא כפופה לכללי ההלכה שנקבעו על פי תורה שבכתב והתורה שבע"פ כפי שניתנו בסיני.

התורה שבע"פ

היא הפירוש לתורה שבכתב שקיבל משה בסיני. אי אפשר להבין כראוי את התורה שבכתב ללא התורה שבע"פ. נקבע שתילמד בע"פ ממסור למקבל.

המשנה

לפני כ-1800 שנים חשש ר' יהודה הנשיא שהתורה שבע"פ תישכח, לכן סידר את דברי התנאים כמשנה שסדרה הם: זרעים, מועד, נשים, נזיקין, קדשים, טהרות. 2

התורה שבכתב

חמשת חומשי התורה: בראשית, שמות, ויקרא במדבר ודברים, שכתב משה רבנו מפי ה'. התורה ניתנה בסיני לפני כ-3300 שנים. הפרשנים ביארו את התורה לאורך כל הדורות. 1

השתלשלות ההלכה

גאונים

תקופה שנמשכה כ-500 שנים מחתימת התלמוד במאה השישית ועד מותו של רב האי גאון בשנת 1038. בתקופה זו נכתבו ספר שאלות ותשובות כמו "שאלות" של רב אחאי גאון. כמו כן נכתבו ספרים חשובים נוספים כמו "סדור רב עמרם" גאון המשמש יסוד לסדר התפילה וכן הספר "אמונות ודעות" שכתב רבי סעדיה 4 גאון, העוסק בענייני אמונה.

הגמרא (התלמוד)

התלמוד הבבלי נערך ע"י רבינא ורב אשי לפני כ-1500 שנים. הוא כולל 37 מסכתות, מדברי 7 דורות של אמוראים מגולי בבל, המבארות את המשנה ומהוות בסיס לפסיקת ההלכה. התלמוד הירושלמי כולל את תורתם של 6 דורות של אמוראים 3 ארץ ישראל כ-39 מסכתות.

פוסקים בני זמננו

בתקופתנו נערכו ספרי הלכה רבים המאפשרים להבין בקצרה את ההלכות המעשיות. "המשנה ברורה" נכתב ע"י רבי ישראל מאיר הכהן מראדין - ה"חפץ חיים". זהו פרוש מסכם לשו"ת "אורח חיים". קיצור שו"ע לרבי שלמה גנצפריד ו"מקור חיים" לרב חיים דוד הלוי נכתבו בדורנו ומשמשים את התלמידים בבתי הספר. 7

אחרונים

תקופה זו החלה עם חתימת השולחן-ערוך. פרשני התלמוד בתקופה זו מתייחסים לפרשנות הראשונים. פוסקי ההלכה ערכו ספרי הלכה שניתן לפסוק ישירות על פיהם ללא צורך בלימוד מקיף של מקורות התלמוד והשו"ע. בין הספרים: "שולחן ערוך הרב" - רבי שניאור זלמן מלאדי (1747-1813) והספר "חיי אדם" לרבי אברהם 6 צבי.

ראשונים

פוסקים שלאחר דור הגמרא שבארו את הגמרא וסידרו פסקי הלכה עפ"י הגמרא לספרי הלכה. ביניהם רבי יצחק אלפסי - הרי"ף, שכתב פירוש ופסקי הלכה על הגמ'. רבי משה בן מימון - הרמב"ם, שכתב ספר הלכה בשם "משנה תורה", רבנו אשר - הרא"ש, שפירש את הגמ', רבי יעקב בעל הטורים - הטור, ורבי יוסף קארו, שכתב את "השולחן ערוך". תקופה זו ארכה כ-500 שנה. 5

מרכז חקירה וניתוח יחידה

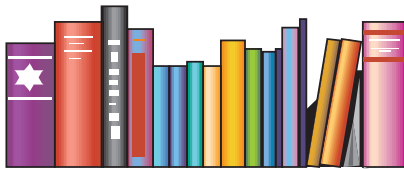

הספרות התורנית

כיצד לגשת לארון הספרים היהודי בעידן הטכנולוגי?

תהליך קביעת ההלכה הוא לעיתים ארוך ומתפרש על פני פרק זמן ממושך. הטכנולוגיה המודרנית הציבה בפני פוסקי ההלכה בעיות הלכתיות רבות. חכמי דורנו התעמקו, שקלו וביררו את הנושאים השונים במטרה למצוא פתרונות הלכתיים. לעיתים אנו מוצאים שפרטי ההלכה הנוגעים לטכנולוגיות המוצעות מצויים במחלוקת בין פוסקי הדור. יש לדעת כי "אלה ואלה דברי אלוקים חיים" וכי לא תמיד מצליחים להגיע להכרעה אחידה בנושאים אלו. עקרונות וכללים ניתנו כתורה מסיני, אך פרטי הפסיקה והמנהגים אינם אחידים. לפעמים השוני נובע מגישות שונות בהלכה, ולפעמים - מהבדלים במציאות החיים שמתוכה צמחה הפסיקה במקומות השונים.

מזה דורות מתקיימות אלה לצד אלה עדות של יהודים שומרי מצוות ויראי שמים הנבדלות זו מזו במנהגים אך מנחים אותן כללים ועקרונות משותפים. כיום, כשאין לנו סנהדרין שתכריע ותקבע הלכה אחת לכולנו קשה להגיע לפסיקה המקובלת בפרטית על כלל החכמים. לכן, כל איש וכל קהילה יקיימו את הכלל "עשה לך רב" וינהגו על פי מצוות פוסק ההלכה המקובל עליהם.

השתלשלות ההלכה

לימדו את המידע והמושגים המופיעים ביחידה זו, שימו לב לדפים שימו לב לדפים העוסקים במקורות חז"ל בספרי שו"ת ובהלכה. בסיום גשו לתלקיט, משימה 4 א'

חמישה חומשי תורה

בעניני הלכה וטכנולוגיה מודרנית

- * אנציקלופדיה תלמודית, ערך "חשמל", וכן נספח כרך י"ח, עורך: הרב שלמה צויין.
- * בירור מושגים, "כוח כוחו וכוח שני בהלכה", פרופ' זאב לב, ירושלים, תשל"ח.
- * חימום מים בשבת - מחקר הלכתי על אודות השימוש בדודי חשמל בשבת, הרב לוי יצחק הלפרין, מכון מדעי טכנולוגי לבעיות הלכה, ירושלים, תשל"ד.
- * החשמל בהלכה - מקורות, הרב אליהו וייספיש, מכון מדעי טכנולוגי לבעיות הלכה, ירושלים, תשי"ד.
- * טהרת פתחים - מחקרים ודרכי פתרון בהלכות טומאה וטהרה ביחס לבעיות כוהנים בבתי חולים - הרב לוי יצחק הלפרין, מכון מדעי טכנולוגי לבעיות הלכה, ירושלים, תשל"ט.
- * כשרות ושבת במטבח המודרני - מחקרים ובירורים לפתרון הבעיות החדשות בעניני כשרות ושבת שהתעוררו במטבח המודרני בזמננו, הרב לוי יצחק הלפרין, ירושלים, תשל"ח.
- * מאורי אש - חשמל בשבת וביום טוב, הרב שלמה זלמן אויירבך, ירושלים, תרצ"ח.
- * מעליות בשבת, הרב יצחק הלפרין, ירושלים, תשמ"ד.
- * מעשה וגרמא בשבת - מחקרים בגדרי מעשה וגרמא, קביעת יחס האדם לתוצאות פעולתו - הרב לוי יצחק הלפרין, ירושלים, תשל"ז.
- * חושב - שו"ת, ארבעה כרכים. הרב לוי יצחק הלפרין, ירושלים, תשמ"ה ואילך.
- * קובץ מאמרים בעניני חשמל בשבת, הרב שלמה זלמן אויירבך, מכון מדעי טכנולוגי לבעיות הלכה, ירושלים, תשל"ח.

ספרי שו"ת והלכה

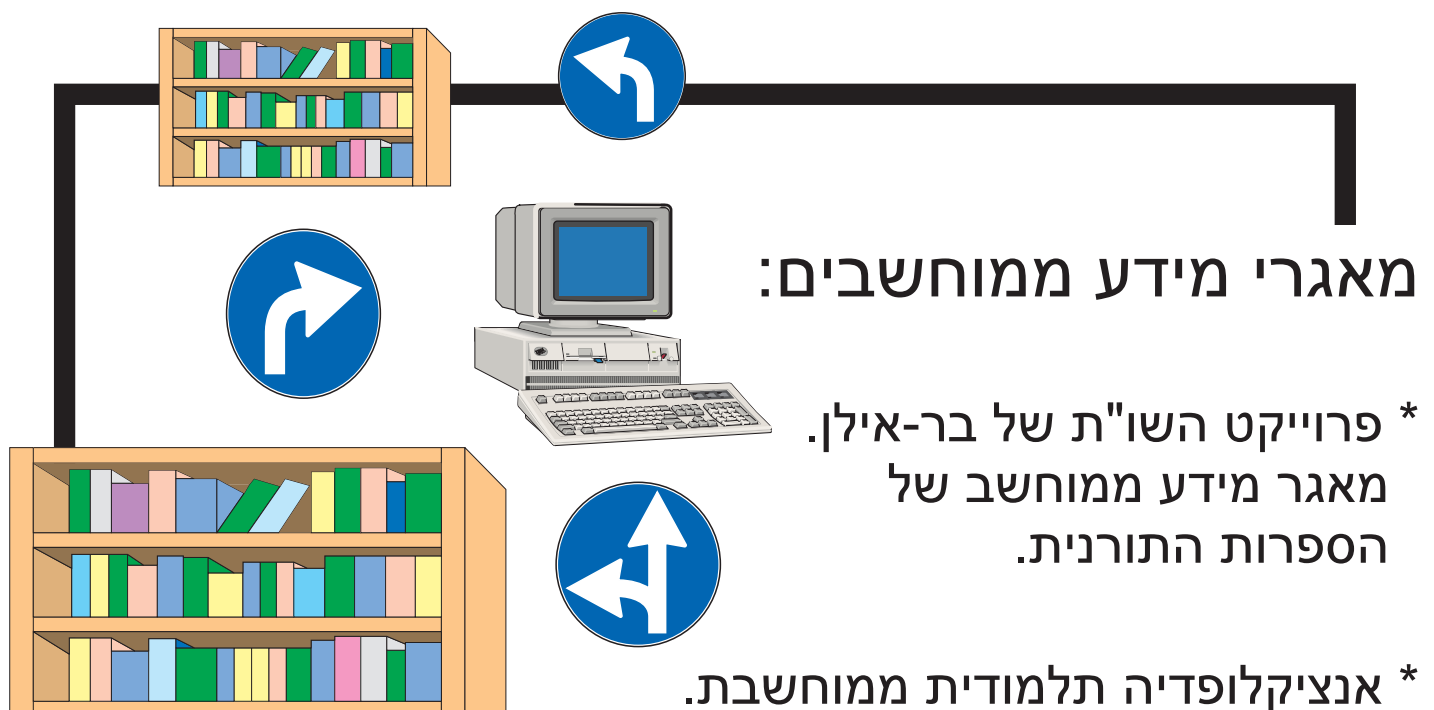
- * איגרות משה - שו"ת, הרב משה פיינשטיין, 8 חלקים, ניו-יורק, תש"ך-תשנ"ו.
- * אור לציון - שו"ת, הרב בן-ציון אבא שאול, 2 חלקים, ירושלים, תשמ"ז.
- * אורח משפט - שו"ת, הרב בן-ציון אבא שאול, 2 חלקים, ירושלים, תשמ"ז.
- * אז נדברו - שו"ת, הרב בנימין זילבר, 14 חלקים, בני-ברק, תשכ"ט.
- * באהלה של תורה - שו"ת, הרב יעקב אריאל, כפר-דרום, תשנ"ח.
- * דעת כהן - שו"ת, הרב אברהם יצחק הכהן קוק, ירושלים.
- * היכל יצחק - שו"ת, הרב יצחק הרצוג, 3 חלקים, ירושלים, תשל"ב.
- * הלכות רופאים ורפואה - ליקוט הלכות מתוך ספר "ציץ אליעזר", הרב שטיינברג, ירושלים, תשל"ח.
- * הר צבי - שו"ת, הרב צבי פסח פרנק, 5 כרכים, ירושלים, תשכ"ט-תשנ"א.
- * חוות בנימין, הרב שאול ישראל, 2 חלקים, כפר-דרום, תשנ"ב.
- * חזון איש - הרב אברהם ישעיהו קרליץ, 7 חלקים, כפר-דרום, תשנ"ב.
- * חזון עובדיה - הרב עובדיה יוסף, 2 חלקים, ירושלים, תשכ"ז.
- * טהרת הבית - עניני טהרת המשפחה, הרב עובדיה יוסף, 2 חלקים, ירושלים, תשמ"ח.

- * יביע אומר- שו"ת הרב עובדיה יוסף, 8 חלקים, ירושלים, תשי"ד- תשנ"ה.
- * יחוה דעה- שו"ת הרב עובדיה יוסף, 6 חלקים, ירושלים, תשל"ז- תשמ"ד.
- * יסודי ישרון - אוסף מקרים ובירורים בהלכה, הרב גדליה פדלר, ניו- יורק, תשי"ח- תשל"ט.
- * לב אברהם - הלכות רפואה לחולה ולשמשיו, הרב אברהם סופר, 2 חלקים, ירושלים, תשל"ו.
- * מלומדי מלחמה - שו"ת, הרב שלמה זלמן אוירבך, ירושלים, תשל"ו.
- * מנחת יצחק - שו"ת, הרב יצחק וייס, 10 חלקים, ירושלים, תשנ"ג.
- * מנחת שלמה - הרב שלמה זלמן אוירבך, ירושלים, תשמ"ו.
- * מקראי קודש - שו"ת, הרב צבי פסח פרנק, 6 חלקים, ירושלים, תשנ"א.
- * מראה הבזק - שו"ת, כולל "ארץ-חמדה" הרב שאול ישראלי, 2 חלקים, ירושלים.
- * משיב מלחמה - שו"ת, הרב שלמה גורן, 3 חלקים, ירושלים, תשמ"ג.
- * משפטי עוזיאל - שו"ת, הרב בן ציון עוזיאל, 3 חלקים, תל אביב, תרצ"ה.
- * נשמת אברהם, ד"ר אברהם אברהם, 5 חלקים, ירושלים, תשמ"ג.
- * עמוד הימני, הרב שאול ישראלי, תל אביב, תשכ"ו.
- * ציץ אליעזר, שו"ת הרב אליעזר ולדנברג, 19 חלקים, ירושלים, תש"ה ואילך.
- * שבט הלוי - שיעורים, הרב שמואל ווזנר, בני- ברק, תשנ"ב.
- * שמירת שבת כהלכתה, הרב יהושע נויברט, 3 חלקים, ירושלים, תשל"ט.
- * שבט מיהודה, הרב יהודה אונטרמן, 3 חלקים, ירושלים, תש"ך.

כתבי עת וקבצים

- * אמונת עיתך- קובץ בענייני חקלאות והלכה, יוצא לאור ע"י "מכון התורה והארץ", כפר- דרום, תשנ"ה ואילך.
- * אסיא - קובץ בענייני רפואה והלכה, עורכים: ד"ר אברהם שטיינברג וד"ר מרדכי הלפרין, הוצאת "המכון לחקר הרפואה ע"פ התורה" ליד בית-החולים "שערי צדק", ירושלים, תשל"א ואילך.
- * בשבילי הרפואה - קובץ בענייני רפואה והלכה, יוצא לאור ע"י בית החולים קרית- צאנז ע"ש לניאדו, נתניה, תשל"ט ואילך.
- * ברקאי - ביטאון רבני מרכזי לענייני רבנות, בירורי הלכה, חידושים, הגות ומחשבה, יוצא לאור ע"י התנועה העולמית של הפועל המזרחי, תשמ"ג ואילך.
- * הליכות שדה - קובץ בענייני חקלאות והלכה, יוצא לאור ע"י "המכון לחקר החקלאות ע"פ התורה", ירושלים, תש"ם ואילך.
- * הלכה ורפואה - קובץ תורני בענייני הלכה ורפואה, עורך: הרב משה הרשלר, ירושלים, תש"מ- תשמ"ח.
- * מוריה - קובץ תורני בענייני הלכה ומחשבה, בעריכת הרבנים אברהם שר ויוסף בוקסדיון, ירושלים, תשנ"ט ואילך.
- * מורשה - רבעון לענייני תורת-ישראל, עם-ישראל וארץ-ישראל, עורך: הרב ישראל רוזן, תשל"א- תשל"ז.
- * המעיין- קובץ בענייני תורה ומחשבה, עורך: יונה עמנואל, יוצא לאור ע"י מוסד ברייער של פועלי אגודת- ישראל, ירושלים, תשנ"א ואילך.

- * **נועם** - במה לבירור בעיות בהלכה, יוצא לאור ע"י "מכון תורה שלמה", עורך: הרב משה הרשור, ירושלים, תשי"ח- תשמ"ז.
- * **סיני** - ירחון לתורה, למדע ולספרות, עורכים: הרב מימון וד"ר יצחק רפאל, הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים, תרצ"ז ואילך.
- * **שנה בשנה** - שנתון לעניני הלכה, הוצאת היכל שלמה, ירושלים, תשנ"א ואילך.
- * **התורה והארץ** - קובץ לעניני חקלאות והלכה, עורך: הרב יואל פרידמן, יוצא לאור ע"י "מכון התורה והארץ", מכון תורני ומדעי למחקר, ישום והסברה של המצוות התלויות בארץ, נווה- דקלים, תשמ"ט ואילך.
- * **התורה והמדינה** - במה לבירור הלכה בעניני מדינה, עורך: הרב שאול ישראלי, תל- אביב, תש"ט- תשכ"ב. תומצת ונערך מחדש ע"י הרב יהודה שביב, בהוצאת מכון צומ"ת.
- * **תורה שבעל- פה** - קובץ לעניני הלכה, עורך: ד"ר יצחק רפאל, הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים, תש"ט ואילך.
- * **תורה ומדע** - קובץ בעניני הלכה ומדע, עורך: ד"ר י"מ לוינגר, תשל"א- תשמ"ו.
- * **תחומין** - קובץ בעניני תורה, חברה ומדע, עורכים: הרב איתמר ורהפטיג והרב ישראל רוזן, יוצא לאור ע"י מכון צומ"ת, אלון- שבות, תש"פ ואילך.

אלה מאגרי המידע השימושיים ביותר לסוגיה בה אנו עוסקים, אם כי, קיימים מאגרי מידע נוספים.